

HET STIKSTOFMOERAS

‘Als je niet piept, snurkt iedereen verder’

Hij stond aan de wieg van de PAS-uitspraak, die de stikstofuitstoot in Nederland op slot zette, maar hij is nog lang niet klaar. Nu richt Valentijn Wösten zijn pijlen op de provincies Friesland en Gelderland. Want het lijkt misschien alsof het Nederlandse stikstofprobleem wordt aangepakt, zegt hij. „Maar in de praktijk snurkt iedereen verder.”

IRENE OVERDUIN
JANTJEN DE BOER

De jurist ontvangt thuis aan zijn eettafel. Eerst heeft hij de landbouwcommissie van de Tweede Kamer toegesproken over de voetangels en klemmen van de nieuwe stikstofwet. Tien minuten later suist hij op een herfiets door het centrum van Den Haag. Onderweg werpt hij een bezorgde blik over zijn schouder. Door het verkeerslawaaï heen: „Is koffie een noodzaak?”

De juridisch adviseur van de milieuorganisaties Mobilisation for the Environment (MOB) en Stichting Leefmilieu drinkt thee en spreekt als of hij schaakt. Na iedere tegenzet rangschikt hij zijn argumenten en bij tijd en wijle gaat hij vol in de aanval.

Tientallen jaren al draait Nederland om de hete brij heen, vindt hij. Even tevoren tegen de Kamercommissie: „Het risico bestaat zelfs dat de nieuwe stikstofwet, die 1 juli ingaat, het stikstofinfarct alleen maar ernstiger maakt.”

Ondertussen knalt de Nederlandse natuur steeds verder achteruit. Thuis aan tafel: „Hoeveel boswachters hebben we de afgelopen twee jaar al niet voorbij zien komen die moord en brand schreeuwen over ons stikstofprobleem?”

Toch zet de overheid nog steeds alles op alles om boeren van de benodigde natuurvergunningen te voorzien. Nadrukkelijk: „De landbouwminister en ook de provincies lijken te vergeten dat het stikstofprobleem allereerst een gigantisch natuúrprobleem is. Los dat op! Als je daar echt werk van maakt, is het ook meteen gedaan met de juridische procedures.”

De nieuwe stikstofwet? Hij kan er niet over uit. „Met technische snuffjes en rekenanarchie moet de stikstofuit-

Stikstofjurist Valentijn Wösten. FOTO PHIL NIJHUIS

Het Stikstofmoeras

Het stikstofprobleem is niet van vandaag of gisteren. Hoe heeft het zover kunnen komen? En hoe lossen we het op? De LC zoomt een week lang in op het stikstofmoeras. Maandag: Friese stikstofeigenaren en landbouwgedeputeerde Klaas Fokkinga.

stoot worden teruggedrongen en ik zeg: Ammehoela. Fata morgana. Dit gaat niet werken. Het is niet reëel om het stikstofprobleem te lijf te gaan zonder de veestapel noemenswaardig in te krimpen. Maar uit de veehouderijsector horen we stevast dezelfde riedel. Namelijk dat het merendeel met techniek op te lossen is.”

„Daarbij wordt vergeten dat we al veertig jaar zwaar inzetten op milieutechnieken, zoals luchtwassers. De meeste uitvoerbare reductietechnieken worden al lang toegepast en een deel blijkt zelfs slecht te werken. Het is een luchtkasteel om te denken dat we op die manier nog grote winst kunnen maken.”

Daarom steekt hij nu met de MOB en de Vereniging Leefmilieu opnieuw een spaak in het wiel. Vorige week diende hij bij de provincie Gelderland vijftig handhavingsverzoeken in tegen (boeren)bedrijven die geen natuurvergunning hebben, omdat ze onder de oude PAS-regelgeving werden uitgebreid. Gisteren deed hij hetzelfde in Friesland.

Het wordt er inderdaad niet gezelliger op, erkent hij. „Dit soort juridisch activisme zorgt voor onnodige druk op boerengezinnen”, zei bestuurder Trienke Elshof van de Land en Tuinbouw Organisatie (LTO) in een reactie op de handhavingslawine in Gelderland. Eerder dit jaar sprak ze over „juridisch vandalisme”, toen Wösten het geloof in stikstofreducerende stal-

vloeren succesvol aanvocht in een procedure tegen de uitbreiding van een melkveehouderij in Ee.

De jurist fel: „Hoe durft ze dat te zeggen als je bedenkt dat LTO Noord tientallen procedures heeft gevoerd tegen de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, die vervolgens bijna allemaal door die boerenorganisatie zijn verloren. Als mevrouw Elshof een oplossing wil dan kan ze beter met wat meer respect over MOB praten. Zonder samenspraak geen oplossing.”

O zeker, zegt Wösten. Hij weet dat de milieuclubs waarvoor hij werkt verweten wordt dat ze de boel op scherp zetten. „Maar het openbaar bestuur werkt volgens het piepsysteem. Als je problemen niet zichtbaar maakt, dan bestaan ze niet. Dus moet je piepen, en knelpunten op tafel leggen, want anders snurkt iedereen verder.”

Dat MOB-voorman Johan Vollenbroek en hij vervolgens worden neergezet als de kwaaië Pier? Droog: „De kwaaië Pieren zijn de bestuurders die de stikstofproblemen in de natuur niet oplossen.”

Ondertussen zijn de boeren, die te goeder trouw volgens de regels van de PAS hun bedrijf zonder natuurvergunning uitbreidden, de klos. Kan Wösten zich voorstellen dat ze zich opgejaagd voelen nu de MOB eist dat ze zich aan de Wet natuurbescher-

‘We zijn er niet op uit om die bedrijven gesloten te krijgen’

ming gaan houden?

Zonder aarzeling: „We zijn er niet op uit om die bedrijven gesloten te krijgen. Maar we willen voorkomen dat het probleem van de PAS-melders op basis van onduidelijke stikstofrekenommen in achterkamertjes geregeld wordt.”

Bovendien is het ongewenst, vindt hij, dat gratis vergunde stikstofrechten nu ineens via zogenoemde ‘saldierungsregels’ tegen geld worden verhandeld. Op die manier sluipen privaatrechtelijke constructies de vergunningsbesluiten binnen. „En dat maakt dat provincies onmogelijk nog regie kunnen houden over de stikstofemissies.”

Ook is het belangrijk om te weten, zegt hij, dat vergunningen niet als „onaantastbaar bedrijfseigendom” mogen worden beschouwd. Ondernemers kijken er vaak zo naar, „maar in 2001 heeft de Hoge Raad dat weerproken”. Beslist: „Vergunningrechten zijn géén privé-eigendom.”

Echt, hij probeert uit alle macht om niet somber te worden. „Maar we zitten met z’n allen al decennialang in een verschrikkelijk ongeluk. De vogels verdwijnen, de planten vallen om, er ontstaat steeds meer frictie. De agrarische sector en het overige bedrijfsleven houden elkaar in gijzeling en tegelijk heeft de landbouwsector nu ruzie met de overheid en met natuurbeheerders die moord en brand schreeuwen. We werken onszelf alleen maar verder in de nesten.”

Het echte, onderliggende probleem? „Dat is de overheid. Over de probleemanalyse kunnen een hoop mensen het nog wel eens worden. Maar dan moet je vervolgens een openbaar bestuur hebben dat de regie neemt en zorgvuldig werk levert. En daar knelt het. Er lopen te veel mensen in Den Haag en op de provinciehuizen rond, die niet doen wat ze horen te doen.”

Daarom dus ploften er deze week vijftig handhavingsverzoeken op de mat van het Friese provinciehuis, zegt hij. En het offensief wordt straks ook uitgebreid naar de rest van het land. „We trekken er tien jaar voor uit.”

Waarom zoveel zaken? „In 2008 heb ik een rechtszaak gewonnen waarbij het stikstofbeleid van toenmalig minister Gerda Verburg onderuit is gegaan. Daar is toen het PAS het gevolg van geweest, opnieuw een schijnvertoning. Vervolgens hebben we onder de PAS-regeling 400 vergunningen aangevochten en ook al die zaken zijn gewonnen. Op dat moment dachten we: Nu zal er wel wat veranderen in Den Haag. Maar nee hoor. De nieuwe stikstofwet die 1 juli ingaat, is nog steeds huilen met de pet op. Kennelijk is er nog veel meer massa nodig om het probleem op de stoep van het openbaar bestuur neer te leggen.”

Doodvermoeiend toch? „Ademen, water drinken en doorgaan. Zo doe ik dat.”

pagina 35: ‘MOB-offensief verrast niet, frustreert wel’

‘Dit soort juridisch activisme zorgt voor onnodige druk’